



Karen Lumholt og Tyge Mortensen

Selskabet for Fremtidsforskning

Foto: Maiken Norup

Bliver folkekirken "disruptet" af de nye frivillige?

Er noget nyt på vej under radaren? En ny form for folkelige bevægelser, der vil forandre eller "disrupte" mange af vore samfundsinstitutioner, også folkekirken?

Når man snakker om disruption, er der både tale om noget skabende og noget destruktivt. Begrebet kom frem for 20 år siden og relaterer sig til de nye teknologier, der nærmest fra dag til dag ændrer folks adfærd, branchers forretningsmodeller og institutioners opgaver.

Måske er også folkekirken ved at "disruptes"? Ikke som trossamfund – men som organisation?

"Tusind aar stod Christi Kirke // Paa sin Klippe blandt os trygt! // Tusind Aar vort Dannevirke // Var den mod al Fienders frygt // Stormen sused, Vandløb kom // Styrtd dog ei Huset om // Mesteren var af de Viise // Derfor skal Hans Værk ham prise! (NFS Grundtvig, 1868)

En organisation af sin tid

Kirken som trossamfund er måske tusind år, men det er folkekirken som organisation ikke. Vi skal ikke forveksle det kristne trossamfund med folkekirken. Folkekirken, som vi kender den, er på alder med alle de andre institutioner, som i disse år udfordres: postvæsenet, skattesystemet, demokratiet, bankerne, skolerne og fagforeningerne.

Vore institutioner er primært skabt i det 19. århundrede og voksede sig i løbet af det 20. århundrede stærke. Demokratiet og velfærdssamfundet gik hånd i hånd på en solid grund af frivillige borgeres engagement. Nogle vil sige, at folkekirkens formål rækker dybere ned og højere op end nogle af de andre organisationer og foreningers. Men den bygger på den samme organisationsmodel. Og trues på sammenhængskraften på samme måde som de andre.

Hvor bevæger frivilligheden sig hen?

De kommende få år står vi over for gigantiske samfundsmæssige udfordringer og omvæltninger. Naturen ændrer sig og er i krise. Teknologien eksploderer i nye dimensioner. Virksomheder skal omstille sig. Jobs vil forsvinde. Helt nye vil opstå. Der kommer flere ældre – og mange børn. Lokalsamfundene, bylivet, infrastrukturen og kommunikationsvejene forandres.

Af demografiske årsager, men også fordi velfærdsopgaverne antager nye dimensioner, vil flere og flere samfundsopgaver blive varetaget af nye civile aktører, der udfolder sig i de mellemrum og krydsfelter, som opstår,

når borgere tager initiativer og danner grupper, som omfatter både frivillige og professionelle, erhvervsliv og offentlige aktører.

De mange forandringer drives kun til en vis grad af offentlige institutioner og NGO'er samt innovative private aktører. De drives i højere og højere grad af civile borgere, der har fingeren på pulsen: De har ideerne, og de har den viden, der skal til, for at definere et problem og opfylde et behov.

Vi kalder disse borgere for frivillige, ildsjæle, projektmagere eller sociale iværksættere. Fælles for dem er, at de starter institutioner, virksomheder og bevægelser, der definerer og løser nogle af vor tids største velfærdsproblemer. De drives af en lyst til at gøre en forskel for andre og løse de problemer, de ser eksisterer.

På tværs af og mellem sektorer

Det er dér, hvor det offentlige tidligere har løst opgaver – som fx offentlig transport, små skoler, og små plejehjem – at borgerne og civilsamfundet tager over. Og der, hvor de små private virksomheder er blevet udkonkurreret af de store: den lille købmand og den lille færge.

Men det er også dér, hvor det offentlige og virksomhederne endnu

ikke har set et behov komme: Behovet for at mænd kan etablere nye mødesteder og hjælpe sig selv, mens de hjælper andre, behovet for at seniorer kan give deres viden videre, at lokale kan dele udstyr, at vi alle næsten gratis kan få repareret vores ting, at unge utilpassede drenge kan blive side-mandsoplært og samtidig gøre nytte – og måske, ja, alle disse fem ting på én og samme tid?

Mange af fremtidens institutioner og socialøkonomiske virksomheder opstår lige nu i mellemrummene mellem og på tværs af gammelkendte sektorer, brancher og "siloer". Kimen til dem bliver lagt af frivillige samfundsentreprenører, som har øjne og ører åbne, og som driver udviklingen.

En ny type frivillige

I Danmark har vi en rig tradition for frivilligt arbejde, som baserer sig på sociale og kirkelige bevægelser med dybe historiske rødder og på en stadigt eksisterende tillid til og loyalitet over for det civile fællesskab, nærsamfundet og fællesskabet.

De frivillige bliver set som en ressource, som kan inddrages for at nå nogle mål, som ofte allerede er defineret af de eksisterende institutioner.

Man overser, at der findes en anden type frivillige end den klassiske, der udfylder en opgave, som er defineret – eksempelvis af Røde Kors, en sundhedsforvaltning, et menighedsråd eller en idrætsklub.

Den nye type frivillige løser ikke opgaver, som andre har defineret – men går selv foran. Det er dem, vi vil kalde "samfundsentreprenørerne".

Eksempler

Lad os se på nogle eksempler på samfundsentreprenører.

"Sager der Samler" er et hus for hverdagsaktivister. Det ligger i Aarhus, og fungerer som forsamlingshus og arbejdsfællesskab, hvor borgere løse de problemer, de møder i deres hverdag. "Sager der Samler" har eksempelvis startet Vaskeriet, hvor udviklingshæm-

mede driver et hyggeligt vaskeri, og Skraldecaféen, der forhindrer at mad går til spilde. De fornyer samfundet nedefra og har eksisteret i fem år. Daglig leder er Paul Natorp, der har været udviklingschef på Jyllands-Posten, men nu arbejder primært ulønnet med at udvikle uddannelsesprojekter baseret på "Sager der Samler" samt udvikle organisationer, aktivisme og demokrati.



Foto: Istock.com

"Lolland-Falster Lovestorm" opstod i april 2015 som et svar på årtiers unuancerede mediedækning af Lolland-Falster. Gruppen ville vise, at Lolland-Falster har styrke og potentialer, og ville gøre det med kærlighed via de sociale medier. På kort tid har gruppen "rebrandet" Lolland-Falster på en måde, som eksperter vurderede det normalt ville tage generationer at gøre. De gjorde det uden løn, uden store sponsorater og uden kommunal støtte. De har 26.000 medlemmer. Gruppen ledes ulønnet af Kirsten Sydendal, som til daglig er informationspecialist i Nordzuckers udviklingsafdeling i Nakskov. Hun bor på Fejø og interesserer sig brændende for Lolland-Falsters omdømme og udviklingsmuligheder og har modtaget flere priser for sit arbejde.

"SYMB i Kalundborg" er en foreningsdrevet socialøkonomisk virksomhed og fællesskab, der engagerer

mennesker i Kalundborg. SYMB er et eksempel på, hvordan nye former for borgeralliancer vil kunne skabe løsninger på komplekse udfordringer, samtidig med at flere involveres. SYMB ledes af Louise Kolbjørn, som ved siden af projektet arbejder på Professionshøjskolen Absalon med at uddanne offentlige ledere i samarbejde med civilsamfundsaktører. Har tidligere arbejdet med psykosocial rehabilite-

ring og metodeudvikling inden for socialt arbejde.

Efter tre år som frivillig leder af SYMB, har Louise skabt en arbejdsplads og fået bevilget 20 timers løn om ugen af kommunen.

Kan Folkekirken "disruptes" af de frivillige?

Spørgsmålet er, om folkekirken på samme måde som de traditionelle institutioner og foreninger i Danmark er ved at miste terræn. Diakonien er skrumpet ind og er flyttet over i det offentlige. Uddannelse og opdragelse af den næste generation er skrumpet ind til talen til dåbsforældrene og fadderne, mini-konfirmander og konfirmationsforberedelse. At samle menigheden omkring høj-

messen har heller ikke længere den store tiltrækningskraft.

De nye, stærke fællesskaber, der er under udvikling, agerer alle imellem sektorer og på tværs af traditionelle områder. Ikke nødvendigvis inden for en organisations rammer. Det er måske dér – uden for sin egen komfortable ramme – at også folkekirken skal se sig selv blive fornyet – nedefra.

Folkekirken skal turde stille sig til rådighed og være medskabende i mellemrummene mellem sektorerne. Det er dér, den vil finde sin eksistensberettigelse – som en del af de nye fællesskaber, drevet af entreprenante frivillige, der er ved at ændre samfundet nedefra.

"Selv bygger Ånden kirke bedst //
trænger så lidt til drot som præst //
ordet kun helliger huset!"
(NFS Grundtvig, 1836) ■